

Индивидуальные свойства личности

Лекция № 3

План

1. Темперамент. Теории темперамента.
2. Типы темперамента.
3. Характер как психическое явление.
4. Способности и их виды.

1. Темперамент. Теории темперамента

С наиболее ранних этапов развития человечества стало понятно, что поведение личности имеют постоянные только ее черты.

Поэтому ученые всех времен старались найти внутренние регуляторы, которые и дают стойкость и определяют индивидуальные особенности психической жизни человека.

Понятие темперамента используется с **V** в. до н.э. — с того времени, как известный греческий ученый и врач **Гиппократ** в своем трактате «Про природу человека» широко использует его для обозначения стойких особенностей.

В переводе **темперамент** — это смесь.

Гуморальная теория

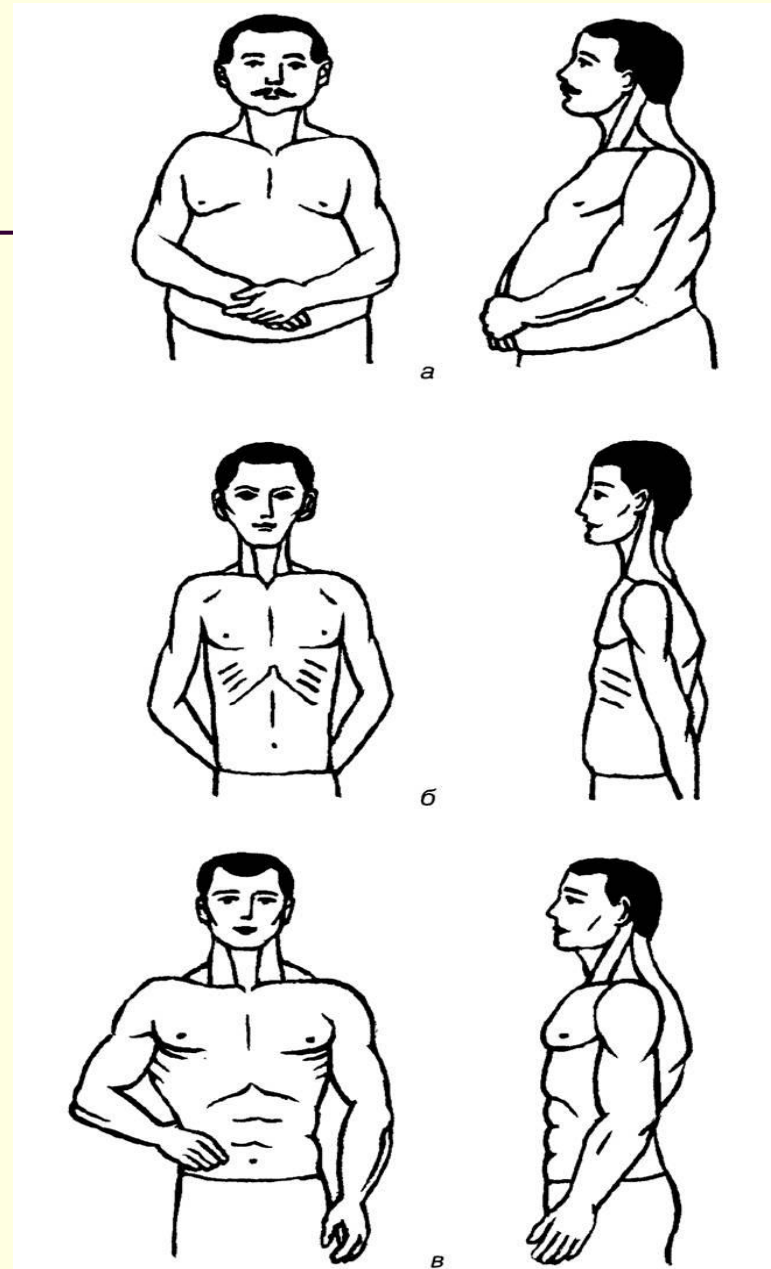
Это теория про четыре жидкости, стихии, известный врач античности **Клавдий Гален** (II в. до н.э.) сделал первую типологию темпераментов.

Если больше крови (лат. — сангвис) дает сангвиника, слизи (гр. — флегма) — флегматика, желчи (гр. — холе) — холерика, черной желчи (гр. — мелана холе) — меланхолика.

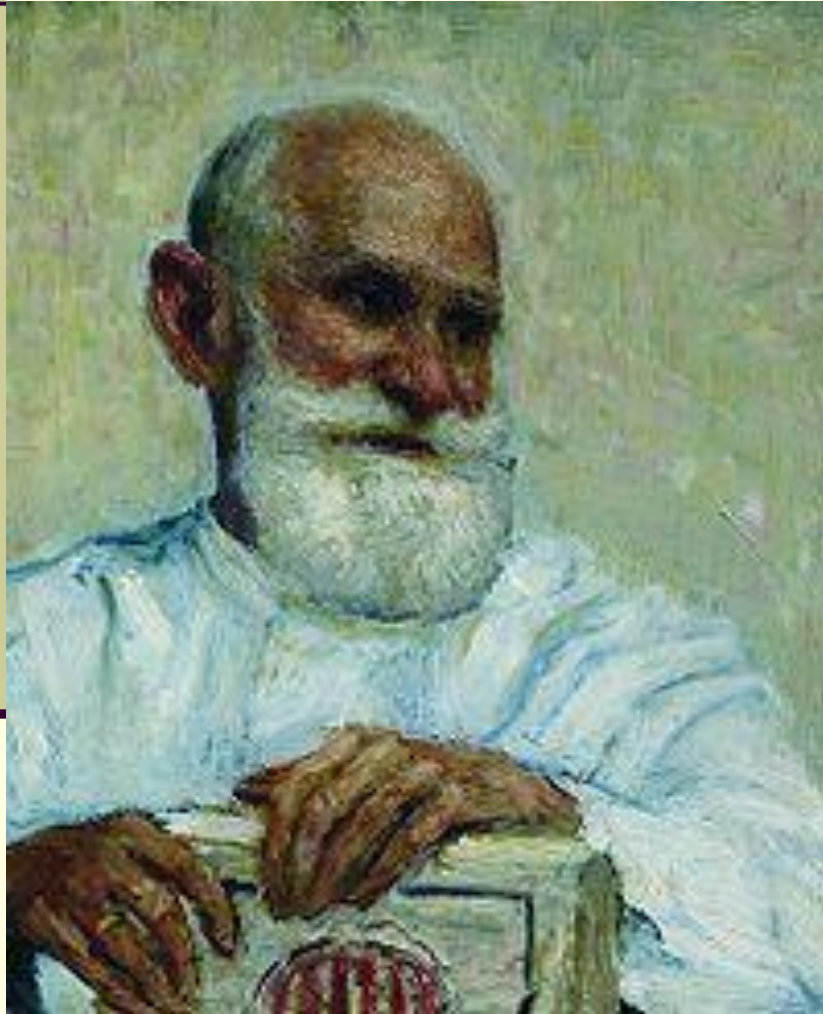
Конституциональная теория

- темперамент связан с индивидуальными отличиями в строении тела. Самым известным представителем конституциональной типологии является **Э.Кречмер**, автор труда «Строение тела и характер», главная идея которой в том, что люди с определенным типом тела имеют и определенные психологические характеристики.

У. Шелдон, К.Сиге, М.Обозов.

Физиологическая теория

Ведущая теория в отечественной психологии.

И.П.Павлов, изучая высшую нервную деятельность животных, доказал, что основу темперамента составляют свойства нервной системы (основных ее процессов – **возбуждения и торможения**).

Свойства нервной системы:

- **Сила** нервной системы определяет ее работоспособность и проявляется в функциональной стойкости, то есть способности выдерживать длительные или кратковременные, но сильные возбуждения.
- **Уравновешенность** нервных процессов - это баланс между процессами возбуждения и торможения.
- **Подвижность** нервных процессов проявляется в способности менять поведение в зависимости от условий, быстро переходить от одного действия к другому.

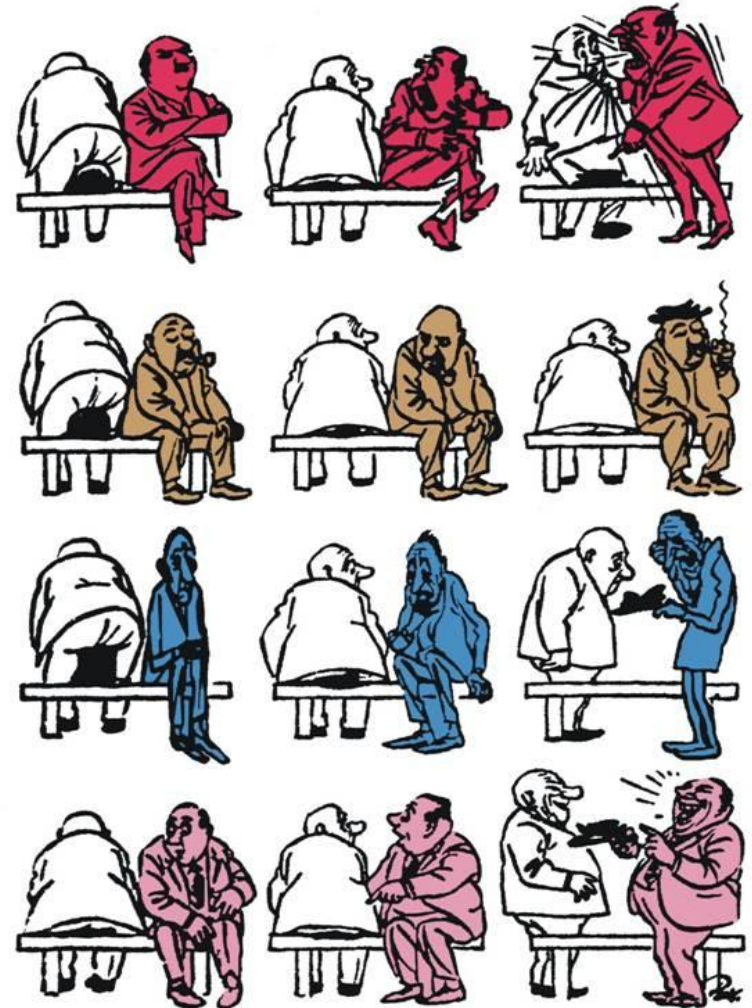
Зависимость типа темперамента от свойств нервной системы

	Сила	Уравновешенность	Подвижность
Холерик	+	-	+
Сангвиник	+	+	+
Флегматик	+	+	-
Меланхолик	-	-	-

Темперамент

врожденный тип нервной системы, который определяет динамику и продуктивность психических явлений и поведения личности.

РЕАКЦІЯ ЛЮДЕЙ З РІЗНИМ ТИПОМ ТЕМПЕРАМЕНТУ
НА ЗІМ'ЯТИЙ КАПЕЛЮХ (-за Х. Біаструпом)

Який, на вашу думку, темперамент може бути у чоловіка, якому сіли на капелюх, у кожному із поданих вище випадків?

2. Типы темперамента

Тип высшей нервной деятельности является **врожденным**, но некоторые свойства нервной системы имеют тенденцию к изменениям, тренировке. Тип темперамента не меняется с возрастом человека, но имеет тенденцию к созреванию, трансформации, приобретению новых качеств под влиянием обстоятельств.

Характеристики темперамента:

Сензитивность.

Реактивность.

Активность.

Пластичность и ригидность.

Экстраверсия-интроверсия.

Сангвиник

высокая активность.

высокий порог чувствительности.

высокая пластичность.

Холерик

низкая чувствительность.

высокая активность.

повышенная возбудимость.

эмоциональная реактивность.

Флегматик

высокая активность.

низкая чувствительность и эмоциональность.

интроверт.

Меланхолик

высокая чувствительность.

значительная инертность.

интроверт.

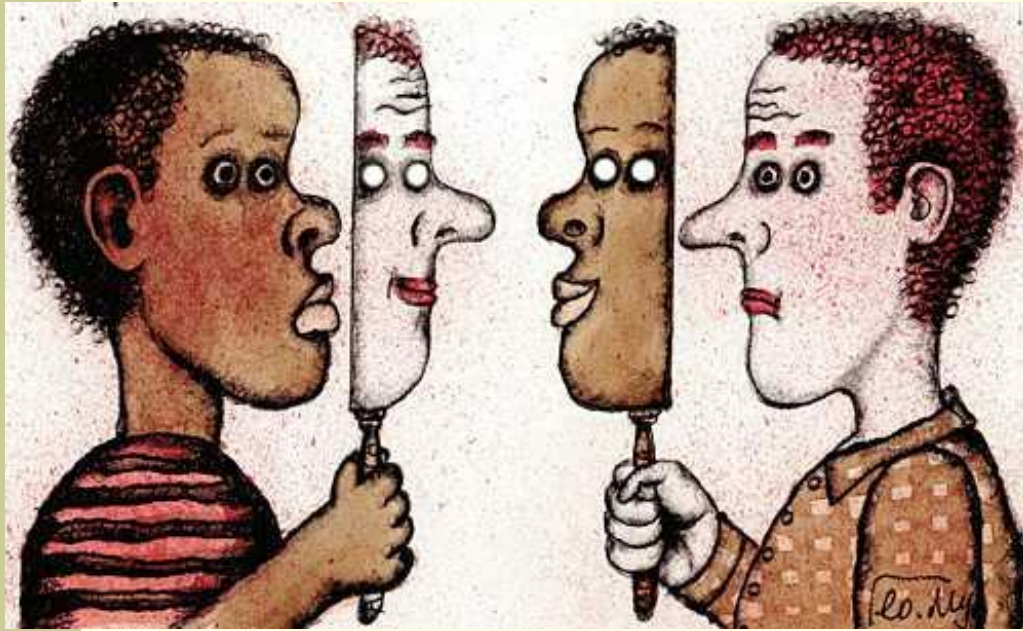
Стоит запомнить

Темперамент – **не определяет** способности человека и лишен самостоятельного значения и тот или другой темперамент сам по себе не является ни плохим, ни хорошим, он становится таким зависимо от других качеств личности.

От темперамента **не зависят** ни интересы, ни увлечения, ни моральная воспитанность человека.

Свойства темперамента являются лишь одним из условий развития характера.

3. Характер

*"У каждого человека
три характера: тот,
который ей
приписывают; тот,
который она сама
себе приписывает; и,
наконец, тот,
который в
действительности".*

В. Гюго

Характер і темперамент

Характер формується на базі темпераменту, але ці поняття не є тотожними:

- 1) темперамент визначає динамічну сторону нервово-психічних процесів, а характер – їх спрямованість;
- 2) темперамент у чистому вигляді можна визначити у дітей, а характер – у більш зрілому віці;
- 3) на відміну від темпераменту і співвідношення сигнальних систем, які залежать в основному від природженого фактора, характер здебільшого визначається впливом виховання, навчання, стосунками в сім'ї, колективі і соціального середовища, в якому перебуває особистість.

Характер

- це сукупність постійних стійких індивідуально-психологічних властивостей людини, які постійно виявляються в її діяльності та суспільній поведінці, ставленні до колективу, інших людей, праці, навколишньої дійсності та до самої себе.

Властивості характеру:

Характер – стрижнева психічна властивість особистості, їх навіть часто вважають синонімами.

Характер – є симбіоз типового й індивідуального.

Характер може маскуватися під впливом соціальних обставин, проте в критичних ситуаціях все одно виявить себе.

Фізіологічні основи характеру

Пояснюючи фізіологічні основи характеру, І. Павлов писав, що вони є системою міцно закріплених реакцій людини на багаторазові впливи людського середовища.

Характер спирається на сплав рис типу ВНД і складних систем умовних рефлексів, вироблених внаслідок індивідуального життєвого досвіду через вплив соціуму.

Фізіологічні основи характеру

Характер часто визначають як навичку соціальної поведінки - в його фізіологічні механізми входить складний динамічний стереотип, що забезпечує прояв окремих рис у звичайному середовищі.

Тому зміна характеру відбувається складно.

Риси характеру:

Під рисою характеру розуміють ту чи іншу особливість (грань) особистості, яка систематично виявляє себе в різних видах діяльності і за якою можна спрогнозувати можливі вчинки в певних умовах.

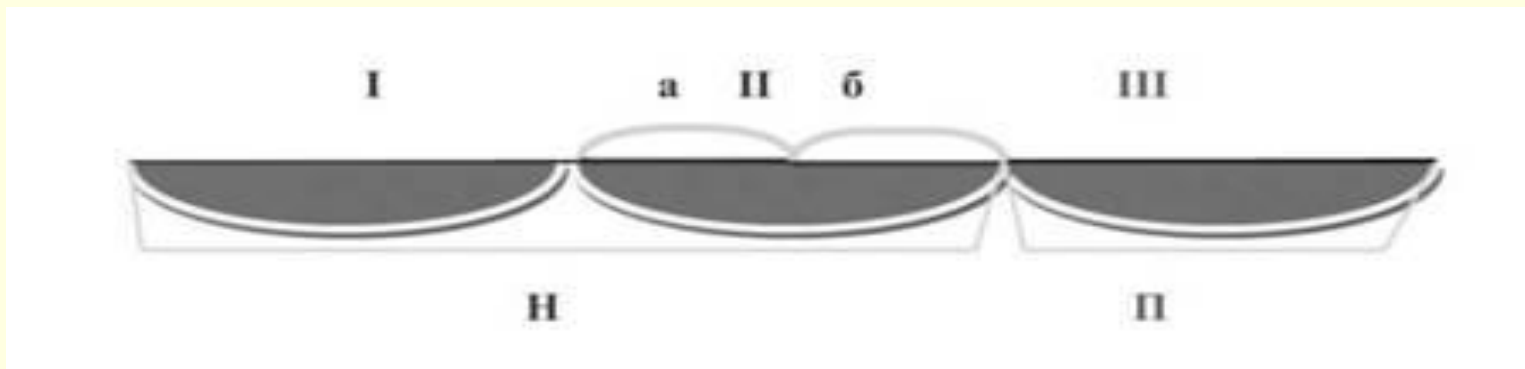
- **Ставлення до праці** (працелюбність, повага до праці, старанність, дисциплінованість тощо).
- **Ставлення до людей** (сором'язливість, почуття власної гідності, вимогливість до себе, відповідальність).
- **Ставлення до себе** (справедливість, щедрість, ввічливість, доброзичливість, чесність).
- **Ставлення до природи і речей** (ощадливість, дбайливість, охайність, бережливість).

Риси характеру:

Акцентуація характеру

Акцентуація характеру - це надзвичайне підсилення окремих рис характеру, за якого наявні відхилення в психології й поведінці людини, що не виходять за межі нормативної поведінки, але межують з патологією

Акцентуації характеру:

1. Гіпертимна.
2. Дистимна.
3. Циклотимна.
4. Лабільна (екзальтована).
5. Сензитивна.
6. Астеноневротичний.
7. Психастенічна (тривожна).
8. Шизоїдна.
9. Епілептоїдна.
10. Паранояльна (застрягаюча).
11. Істероїдна
(демонстративна).
12. Нестійка.
13. Конформна
(екстравертована).
14. Збудлива.
15. Педантична.
16. Аутистична
(інтровертована).

автори:

**Карл Леонгард,
Андрій Личко**

4. Здібності та їх види

- індивідуально-психічні властивості людини, що є суб'єктивними умовами успішного здійснення певної діяльності.

Ознаки здібностей:

- є стабільними і тривалими в часі;
- мають індивідуальний характер, оскільки є різними у різних людей як за видами, так і за рівнем розвитку;
- для їх вияву потрібні психічні, а не фізичні якості людини (так, для гарного піаніста важливим є музичний слух, а не форма пальців);
- є умовою успішного виконання діяльності. Таким чином, коло індивідуально-варіюючих особливостей людини обмежується лише тими, які забезпечують ефективний результат (тому до здібностей не потрапляють особливості темпераменту або характеру).

Ознаки наявності здібностей до певного виду діяльності

Високий темп навчання відповідної діяльності

Широта перенесення навички, сформованої в процесі діяльності, на інші аналогічні ситуації

Енергетична економність виконання даної діяльності

Індивідуальна своєрідність виконання діяльності

Висока мотивація, прагнення до даної діяльності, іноді всупереч обставинам

Висока результативність діяльності

Види здібностей:

- 1. Загальні** - забезпечують успішне виконання різних видів діяльності (таких, які вимагають прояву високорозвиненого інтелекту і напруженої розумової діяльності). Загальні здібності дають можливість здійснювати діяльність.
- 2. Спеціальні** - проявляються в певній сфері діяльності людини - музиці, математиці, малюванні, спорті, техніці тощо.

Обидва різновиди мають елементарний і складний рівні.

Рівні реалізації здібностей:

